УДК 82-2

Ә.М. Закирҗанов

XXI ГАСЫР БАШЫ ДРАМАТУРГИЯСЕНДӘ МИЛЛИ ЯШӘЕШ МӘСЬӘЛӘЛӘРЕ

Статья посвящена раскрытию особенностей развития татарской драматургии начала XXI века. Последовательно выявляются художественные искания в сценической литературе, подчеркивается специфика освещения вопросов истории и личности, сохранения национальных ценностей и традиций. На основе анализа произведений ведущих драматургов раскрывается многообразие способов и приемов создания национального характера, а также поиски авторов в области художественных приемов, средств изображения действительности.

Ключевые слова: татарская драматургия, тематика, национальное своеобразие, проблематика, характер, поэтика.

The article is devoted to the disclosure of the peculiarities of the development of Tatar drama at the beginning of the XXI century. The artistic quest in stage literature is consistently revealed, the specificity of the coverage of issues of history and personality, the preservation of national values and traditions is emphasized. Based on the analysis of the works of leading playwrights, a variety of methods and techniques for creating a national character is revealed, as well as the search for authors in the field of artistic techniques, means of depicting reality.

Keywords: Tatar drama, themes, national originality, problems, character, poetics.

XXI гасыр башы татар драматургиясе форма һәм эчтәлек өлкәсендә, заманча сәнгати алым-чараларда, тема һәм жанр төрлелегендә уңышлы эзләнүләр алып бара. Аның яңалыгын яшәешне фәлсәфи планда чагылдыру, милли һәм гомумкешелек кыйммәтләренең үзара тыгыз керешеп китүе, төрле юнәлеш-агымнарның синтезы күзәтелү кебек сыйфатлар билгели. Бу исә тематик төрлелеккә, әдәби-эстетик эзләнүләрнең төрле яссылыкта алып барылуына китерә. Яңа гасыр башында Т. Миңнуллин, Р. Батулла, Ф. Садриев, Р. Хәмид кебек өлкән буын һәм З. Хәким, Аманулла, Р. Сәгъди, Д. Салихов, М. Гыйләҗев, Ф. Галиев, Г. Каюмов, Р. Зәйдулла, Ш. Фәрхетдин һ.б. кебек урта буын драматурглар актив иҗатта кала. Моңа кадәр әдәбиятның башка төрендә уңышлы эшләгән Э. Яһүдин, Х. Ибраһим, Л. Лерон, Р. Бохараев, З. Хөснияр, Н. Кәримова, З. Минһаҗева, С. Юзеев, А. Әхмәтгалиева һ.б. драматург буларак та танылу ала. Ә инде И. Зәйниев, Р. Сабыр, Р. Мөхсинова, С. Гаффарова, Й. Миңнуллина, Н. Исмәгыйлева, А. Шәйдуллин исемнәре сәхнә әдәбиятына яңа буын килү турында хәбәр итә.

Җәмгыять ихтыяҗларына җавап эзләп, драматургия яшәешнең төрле якларына мөрәҗәгать итә, иҗтимагый, милли һәм шәхси мәсьәләләр заманча яссылыкта, тема-мотивлар байлыгында чагылыш

таба. Кеше бәхете, яшәү һәм үлем, гомер агышы, яшәү мәгънәсе турында уйланып, драматургларерактагы һәм якындагы тарихны, совет җәмгыятендәге, тоталитаризм дәверендәге гаделсезлекләрне, әфган һәм чечен сугышы кайтавазын, авылларның бетүе һәм глобальләшү күренешен, җәмгыятьтә барлыкка килгән яңа гадәтләрне, гомумкешелек кыйммәтләренең киму һәм шәфкатьсезлек билгеләренең арту сәбәпләрен, милли традицияләргә янаган куркынычны һ.б. тасвирлауга киләләр [Закирзянов, с. 159–160]. Чор татар драматургиясендә, яшәешнең җитди мәсьәләләрен сурәтләүдә төрле әдәби-эстетик концепцияләргә нигезләнүгә бәйле, реализм һәм романтизм иҗат принципларының модернизм һәм постмодернизм юнәлешләренә хас элементларның, алым-чаралар белән үзара кушылып, үзенчәлекле синтез хасил итүе күзәтелә. Яшәешнең серле якларын ачуның юлларын эзли барып, драматурглар яңадан-яңа алым-чараларга – көтелмәгән метафорага, архетипларга, фантастик күренешләргә, параллель дөнья сурәтенә, бер әсәр эчендә төрле текстлар үрелеп баруга, яңа миф тудыруга һ.б. – киң мөрәҗәгать итәләр. Бу яссылыкта драматургия татар әдәбиятында постмодернистик эзләнүләрне әйдәп бара [Загидуллина, с. 12]. Т. Миңнуллин, З. Хәким, И. Зәйниев, Р. Зәйдулла, Д. Салихов, Р. Сәгъди, Х. Ибраһим һ.б. пьесалары гыйбрәтле сюжеты, төрле жанрларга хас алым-чараларның үрелеп баруы, автор фикеренең еш кына метафора булып килгән күренешләрдә, үзенчәлекле символларда, әдәби детальләрдә, архетипик образларда чагылуы белән күптөрле укылышка ия әсәрләр буларак игътибарга лаек.

Үткән гасыр ахырында сәхнә әдәбиятының үзеген тәшкил иткән милләт язмышы мәсьәләсе бу чорда да киң урын алып, эчтәлек-фикердә генә түгел, сәнгати яктан да уңышлы пьесалар языла. «Иң җитди үзгәреш татар милли тарихын чагылдыруда» [Ханзафаров] булып, Аттила, Кубрат хан, Алмыш хан, Кол Гали, Идегәй, Сөембикә, Колшәриф, Мөхәммәдьяр, Алтын Урда ханнары, Батырша, Сәет батыр кебек танылган шәхесләрнең әдәби образы тудырыла. Батулланың «Җимерелгән бәхет» (2004), З. Хәкимнең «Кайда син, Атилла?» (2010), Ф. Галиевнең «Сәйдәш вальсы» (2010), Р. Зәйдулланың «И минем яктыртучым» («Шулай булды шул», 2013), «Үлеп яратты» (2010), Ю. Сафиуллинның «Йосыф-Зөләйха» (2014) пьесаларында данлы һәм фаҗигалы тарихның аерым сәхифәләре заман фәлсәфәсенә төшенергә мөмкинлек бирә. XVI гасыр уртасында Рус дәүләтенең Казан ханлыгын басып алуы фаҗигасы, мәңге төзәлмәслек яра булып, гасырлар дәвамында әдипләрнең игътибар үзәгендә тора. М. Маликованың «Сөембикә» (2003), Р. Зәйдулланың «Соңгы татар» (2006), Г. Гыйльмановның «Сөембикә» (2007) трагедияләрендә әлеге тарихи вакыйгалар урын ала [Еникеев, с. 116]. М. Маликованың «Сөембикә» пьесасында Казан ханбикәсенең Казандагы соңгы көннәре, гаять хәвефле вакыты тасвирлана. Хәрәкәтне тудыручы каршылык, бер яктан, ханлык эчендәге я ачыктан-ачык, я яшертен рәвештә барган бәрелешкә ишарә ясый, икенче яктан, Казан ханлыгы белән рус

дәүләте арасындагы конфликт рәвешендә бирелә. Ул ханбикәне һәм улын Мәскәүгә алып китү белән тәмамлана. Вакыйгалар аша язучы кешедәге рухи бөеклек һәм түбәнлекнең асылын аңларга омтыла. Киләчәкнең бәясе дә ачык сиземләнә: Сөембикә халкыбыз күңелендә азатлыкка омтылу символы булып урын алса, Шаһгали, Нурали морза кебекләр түбәнлек, хурлык, хыянәт үрнәге хасил итә. Р. Зәйдулланың «Соңгы татар» пьесасында Казан ханлыгының фаҗигалы тарихы, моңа китергән сәбәпләр контекстында ханлыкта дин башлыгы булып хезмәт иткән Кол Шәриф образы алгы планга чыгарыла. Сөембикә-ханбикәгә яшерен сөю белән янучы герой туган җиренә янаган куркынычны ачык сизә һәм моны булдырмас өчен бөтен көчен куя, әмма хыянәт-мәкергә каршы тора алмый. Сөембикәне Мәскүгә биреп җибәрүне Кол Шәриф ил фаҗигасы дип кабул итә, җан газабы кичерә. Р. Зәйдулла сурәтләгән күренешләр аша бүгенгенең җитди мәсьәләләре калкып чыга һәм укучыны мәхәббәт һәм нәфрәт, бөеклек һәм түбәнлек, батырлык һәм хыянәт төшенчәләре турында уйлануга этәрә.

Татар әдәбиятында чагылыш тапкан тарихи шәхесләр арасында шагыйрь Г. Тукай образы үзгә урын били: аның исеме, иҗаты татар милләтенең идеалы рәвешен ала. Тукай образына татар драматурглары еш мөрәҗәгать итә. XX гасыр ахырында И. Юзеевнең «Очты дөнья читлегеннән», Р. Ишморатның «И мөкатдәс, моңлы сазым», Т. Миннуллинның «Без китәбез, сез каласыз», Р. Батулланың «Сират күпере», Ә. Гаффарның «Соңгы сәгать» пьесалары аеруча киң яңгыраш алып, җәмәгатьчелек тарафыннан югары бәяләнә. Әгәр И. Юзеев шагыйрьне үз чорының улы буларак романтик-символик сурәтлелек аша тасвирласа, Т. Миннуллин Тукайның Идел буенча сәяхәтен, аның фабрикант Акчуриннарда кунак булуын үзәк вакыйга итеп ала һәм тормышка капма-каршы позициядә торган шәхесләр каршылыгы кебек ача. Ә. Гаффар драмасында исә Тукай фәлсәфи планда, яшәү мәгънәсен, иҗат асылын аңларга омтылучы, шулар аша халык тормышына якынаючы шагыйрь буларак бирелә. Әлеге традицияләрне дәвам итеп, Р. Зәйдулланың «И минем яктыртучым» («Шул булды эш», 2013) драмасында Тукайны шәхес буларак аңларга омтылу алга чыга. Шагыйрьлек әсәрдә сөю утында янучы «мәҗнүн» мотивы белән бәйләнә. Тукай халык язмышын кайгыртып, аның бүгенгесенә һәм киләчәгенә борчылып яши, аны бердәм, дус-тату, мәдәниятле милләт итү өчен бөтен көчен куя. Р. Зәйдулла бөек әдип иҗатына шәхси тормышы аша килә һәм аны романтик гражданин-милләтпәрвәр образ итеп тергезә.

Әдәбиятта дини сюжетка яисә риваять-легендаларга нигезләнгән драмалар да билгеле бер урын ала (Р. Батулла «Мур кырылышы» (2004), Э. Яһүдин «Олуг хан фәрманы» (2007), «Тәхет» (2008), Ю. Сафиуллин «Йосыф-Зөләйха» (2014) һ.б.). Мондый әсәрләрдә «поэтик символлар, аллегорик метафоралар өстенлек итә. Алар халыкның тарихи-эстетик мирасы, этнокультурасы традицияләрендә

булулары белән дә әһәмиятле» [Ханзафаров]. Бу яктан Р. Батулланың «Мур кырылышы» фаҗига-хроникасы игътибарга лаек булып, драматургның эзләнүләре төрки-татар тарихы белән чикләнмичә, Европа киңлекләренә үтеп керә. Иҗтимагый-сәяси һәм көнкүреш мәсьәләләре дини, фәлсәфи, әхлакый сораулар белән үрелеп барган пьеса үткәннәр аша бүгенгенең күп сорауларына җавап эзләргә этәрә. Ю. Сафиуллин «Йосыф-Зөләйха» музыкаль риваятендә Кол Гали әсәре эчтәлегенә салынган фәлсәфи һәм әхлакый фикерләрне гаять уңышлы тотып ала, эзлекле, бөтенлекле рәвештә яңа әсәр кысасында укучы-тамашачыга җиткерә. Иманлы Йосыф, кешелеклелек, атаананы, туган җирне ярату, сабырлык, ярдәмчеллек кебек сыйфатларны һәрдаим яклавы белән бүгенге укучы-тамашачыга да үрнәк һәм гыйбрәт буларак ачыла. Автор драматик вакыйгаларны музыкаль бизәлеш һәм хореография элементлары белән баета, эмоциональ тәэсирле, тамашалы һәм, иң мөһиме, заманча яңгырашлы итә.

Милли тематиканың тагын бер чагылышы буларак, милли эчтәлекне халыкның асылын билгеләүче традицияләр, гореф-гадәтләр, тел-моң төшенчәләренең герой характерында, эш-гамәлендә бирелеше аша ачу белән Т. Миңнуллинның «Саташу» (2001), «Галиябану, сылуым, иркәм» (2005), Р. Зәйдулланың «Пачпортлы шүрәле» (2002), З. Хәкимнең «Телсез күке» (2003), Ф. Садриевның «Без китәбез, ахры» (2007), С. Гаффарованың «Килмешәк» (2017) һ.б. пьесаларда очрашабыз. Сурәтләнгән тормыш материалы белән төрле булсалар да, аларны милли бердәмлек идеясе, аның халыкчан яшәү рәвеше, җырмоң, тел уртаклыгы аша чагылышы үзара якынайта.

Т. Миңнуллин «Саташу» драмасында буыннар арасында бәйләнеш югалу, социаль каршылыкларны үтеп чыга алырлык рухи көч булмау кешене саташулы халәткә китерүен сызлану фәлсәфәсе аша ача. З. Хәким «Телсез күке»сендә халкыбызның милли асылын саклап калуның нигезе итеп гаделлекнең җиңүенә ышану, дин, гореф-гадәт аша гына түгел, бәлки җыр-моң буларак җанда урын алган яшәү рәвешен саклау һәм нинди генә шартларда, кайда гына яшәгәндә дә бердәмлеккә омтылуны алга чыгара. Ф. Садриевның «Без китәбез, ахры» драмасы хәзерге татар авылында барган катлаулы, каршылыклы процессларны күрсәтүе белән кызыклы. «Капитал мөнәсәбәтләргә күчкәннән соң барлыкка килгән яңа хуҗалар – кемнәр алар?» дигән сорауга җавап эзләгәндә, кешенең кеше булып калуы, ата-бабалар рухына тугрылыгы, туган ил, туган җир, халык каршында җаваплылыгы калкулана. Әсәр укучы-тамашачы күңелендә гаделлекнең җиңеп чыгачагына ышаныч уята.

Милли сыйфат-билгеләрнең юкка чыга баруын Р. Зәйдулла аерым геройларның эш-гамәленнән көлү, тәнкыйтьләү аша күрсәтә. «Пачпортлы шүрәле» комедиясендә XX гасыр ахыры татар авылының эчке хәле чагылыш таба. Җәмгыятьтәге гаделсезлек, ялган, үзара көнләшү, һәрнәрсәнең сату-алуга корылуы – болар татар халкына хас иң матур сыйфатларның югала баруына, кешелек кыйммәтләрен

әхлаксызлык күренешләре алыштыруга китерә. Р. Зәйдулла татарның милли психологиясен алга куя, яшәү рәвешен, телен, традицияләрен сакламавына, киләчәге өчен көрәштән читләшүенә тирән борчыла. Шүрәлегә «пачпорт» ясатып, аны Россия гражданины итү, М. Җәлил һәйкәле белән газетадагы Шүрәле сурәтен тәңгәлләштерү яисә партиягә алып, Шүрәлене депутат итәргә җыенуда һәртөр җитәкче алдында баш иярга әзер татар өчен әрнү чагыла.

Ил буйлап таралып яшәгән, чит илләрдә гомер кичергән татарларның тормышы, чит җирләрдә телне, гореф-гадәтләрне саклап яшәү мөмкинлеге әдипләрне, шул исәптән драматургларны да даими кызыксындыра. С. Гаффарованың «Килмешәк» драмасында сугышта әсирлеккә төшеп, концлагерь газаплары үткән кешенең Канададагы көнитеше сурәтләнә. Чит илдә яшәп калган кеше бәхетлеме? Читтән килеп төпләнгән килмешәк – кем ул? Мескен җанмы, әллә бу җир аның өчен дә якын-кадерлеме? Туган җир, яшьлек, беренче сөйгән яр, әти-әни кадере кебек төшенчәләр ни дәрәҗәдә кыйммәт? Әлеге мәсьәләләр һәм Дәрдемәнднең һәркемгә таныш «Сөт калыр, ватан китәр...» дигән гыйбарәсе турында да уйландырып, драматург төп герой Нәкыйпнең истәлек-хатирәләре аша күңел халәтен, җан сызлануларын тергезә. Нәкъ менә милли яшәеш үрнәкләре, сыйфатлары аны гомере буе, таяныч буларак, озата баралар. Төп герой чит илдәге йортын үз җире дип кабул итсә дә, аның туган җирен сагынып, сызланып яшәве аңлашыла. Авторның «туган җир – чит ил» антиномиясе аша кайда гына яшәсәң дә, милли асылыңны саклау сине шәхес итеп таныта дигән карашы төп идея булып яңгырый.

Заман героен, татар милли характерын тудыруның уңышлы үрнәкләре дип З. Хәкимнең «Телсез күке»сендә Зариф, «Легионер»ында Яббар, Ф. Садриевның «Без китәбез, ахры»сында Баян, Т. Миңнуллинның «Алты кызга бер кияү»ендә Рәхмәтулла, И. Зәйниевнең «Мәхәббәт турында сөйләшик»ендә Ногман карт, Р. Зәйдулланың «Үлеп яратты»сында Мөхлисә Буби кебек персонажларны күрсәтергә мөмкин. Шуның белән бергә, татар драматургиясенең бер үзенчәлеге буларак, милли геройларның күңел дөньясында фаҗигалылык төсмере киң урын алып тора. Бу исә, тарихыбызның үткәне генә түгел, бүгенгесе дә каршылыклы, катлаулы булуын аңлаган хәлдә, халыкны коллык, мескенлек психологиясеннән арындыру омтылышы белән бәйле.

Татар милли характерының гаять үзенчәлекле бирелеше белән З. Хәкимнең «Телсез күке» театраль романында очрашабыз. Татар сәхнә әдәбияты өчен яңа жанрда язылган әсәрдә романга тиң вакыйга-күренешләр, гаҗәеп язмышлар, аерым шәхесләр аша халык тормышы чагылыш таба, «нәтиҗәдә катлаулы, күппланлы, күпмәгънәле әсәр килеп чыга» [Заһидуллина, Йосыпова, б. 134]. Бөек Ватан сугышы алды чорыннан алып XX гасыр ахырына кадәрге вакытны үз эченә алган вакыйгаларда милләт язмышы рухи ныклык, бердәмлек, иманлы булу, халыкчан гореф-гадәтләрне саклап яшәү кебек сыйфат-

ларга бәйле ачыла. Пьесаның сюжеты нигезендә гыйбрәтле вакыйга ята: СССР белән Финляндия арасында 1939–1940 еллардагы сугыш вакытында Татарстанның Чулман төбәгендә туып үскән Зариф Финляндия ягыннан торып сугышучы Зыятдин исемле татар егете белән очраша. Әмма бу гади очрашу түгел. Снайпер Зыятдин, мөмкинлеге булса да, татарча җырлап утыручы Зарифка атмый. Алай гына да түгел, әлеге ике «дошман» үзара танышып, бергә халык җырын җырлый башлыйлар һәм совет солдатлары тарафыннан кулга алыналар. Геройлар язмышын кискен үзгәртеп җибәргән, аларга әйтеп-сөйләп бетермәслек кайгы-хәсрәт алып килгән әлеге хәлгә бәйле сораулар калкып чыга: «Дошман солдаты татарча җырлап утыручы Зарифка нигә атмаган?», «Фронт сызыгының ике ягында сугышучы ике татар егете ни өчен бер-берсенең язмышын җиңеләйтү юлларын эзли?» Бу сорауларга җавапны автор әлеге геройларның эш-гамәлләре, характер сыйфатлары, бер-берсенә, әйләнә-тирәдәгеләргә, халкының яшәү рәвешенә, бөтен язмышына мөнәсәбәтләре аша эзли.

Телсез Күке кушаматлы Зариф образы тормышчанлыгы белән көчле. Урман йортында үсеп, табигать яратучы, аннан көч һәм тынычлык алучы егеттә горурлык һәм гаделлек, сабырлык һәм кыюлык кебек характер сыйфатлары аеруча калку чагыла. Вакыйгалар барышында егетнең җыр-моңга бай нечкә күңеле, ярдәмчел, миһербанлы олы йөрәге булуы да ассызыклана. Иң мөһиме – яхшылыкны, изгелекне аңлый белү, шуны яшәү принцибы итү Зарифның бөтен асылын билгели. Боларның җирлеге булып туган җире, туган халкы, аның иң матур традицияләре, гореф-гадәтләре тора. Ул – «чынбарлыкның рәхимсез һәм кешелексез кануннарын танымыйча, бары тик йөрәк авазын тыңлап яшәргә күнеккән кеше» [Габәши]. Автор концепциясен ачу-аңлауда мөһим урынны Зыятдин образы алып тора. Үзен татар милләтенең бер вәкиле дип санаган егет өчен ата-баба телен белү, җыр-моңын өйрәнү җан-рух терәге булып тора. Шуңа да татар җыры – Зыятдин өчен, чикләрне белми торган изге төшенчә: ул ата-баба каны тамган җир ямен, халыкның фаҗигалы язмышын, теләк-омтылышын үзенә сыйдырган. Әнә шуны аңлау Зариф белән Зыятдинны үзара якынайта, туганлаштыра, бер-берсенә ярдәм итүнең намус эше, иман ныклыгы булуын раслауга китерә. Шул рәвешле, заманның фәлсәфи, милли, әхлакый, сәяси мәсьәләләренә нисбәтле гыйбрәтле вакыйга-күренешләрдә гаять үзенчәлекле милли характерлар мәйданга чыга.

Д. Салиховның «Узып барышлый» (2002), «Өзелгән йөзем» (2003) пьесаларында Бөек Ватан сугышы кайтавазы бөтенхалык фаҗигасын, аның аерым кеше, милләт тормышында чагылышын ачуга хезмәт итә. Сугыш вакыйгаларына бәйле рәвештә милләт язмышы, кешенең рухи иреге-азатлыгы мәсьәләләре калкытып куела. Пьесалар «моңсу аһәңе, йөрәкләрне чеметтереп ала торган хакыйкате белән җәлеп итәләр» [Гыйммранова, б. 132]. Драматург беренче әсәрдә алгы планга чыгарган Шәйхулла карт үзенең дөньяга карашы,

рухи дөньясы белән милли характер буларак ачыла. Ул беркатлылыгы, гади-гадәтилеге, бөек төшенчәләр турында тормышчан уйлавы, кешеләргә ышануы һәм үз инануларының дөреслегенә шикләнмәве белән аерылып тора. Милләтне милләт итеп яшәтә торган сыйфатлар рәвешендә Шәйхулла карт үзара, бигрәк тә өлкән буын кешеләренә хөрмәтне, җыр-моң белән рухланып яшәүне, телне онытмауны алга куя.

Милли сыйфат-билгеләре белән аерылып торган, шул ук вакытта гомумкешелек кыйммәтләренә хезмәт итүче әсәрләрнең бер өлешендә яшәеш фәлсәфәсе, әхлакый кыйммәтләр дини караш-тәгълимат белән үрелеп бара, ягъни «меңьеллык ислам мәдәниятенең халкыбызга яңадан әйләнеп кайтуы» [Арсланов] күренә. Андый әсәрләрне ике төркемгә бүлеп карарга мөмкин. Кайберләрендә ислам дине кыйммәтләре тормыш-яшәеш мәсьәләләре белән кушылып китә һәм әсәр геройлары Аллаһы Тәгаләгә сыенып, иман ныклыгы аша максатларына ирешә яисә алар яклаган башка төрле яшәү рәвешенең киләчәге юклыгы дәлилләнә (Т. Миңнуллин, «Саташу»; З. Хәким, «Телсез күке», «Гасыр моңы»; Р. Батулла, «Җимерелгән бәхет»; И. Зәйниев, «Мәхәббәт турында сөйләшик» һ.б.). Икенчеләрендә дини яшәү рәвешенә, ислам дине яклаган һәм саклаган тәгълиматның чынбарлык белән ярашуына бәйле бәхәсләр урын алып, алар киң планда әсәрнең нигезенә салынган каршылыкны билгели (Т. Миңнуллин, «Мулла»; Р. Зәйдулла, «Үлеп яратты» һ.б.).

Шулай итеп, яңа гасыр башы драматургиясендә татар халкы язмышы ерактагы һәм якындагы тарих, сугыш кайтавазы, авыллар тормышы, җәмгыятьтә барлыкка килгән яңа гадәтләр, рухи кыйммәтләр үзгәреше, милли яшәү рәвеше кебек гаять мөһим мәсьәләләр аша чагылыш таба. Сәхнә әдәбиятында милли характер буларак нәсел тамырларыннан аерылмаган, халык язмышын үз язмышы иткән, заман сынауларына бирешмәгән геройлар урын ала. Глобальләшү шартларында милләтне саклап калу омтылышы аерым кешенең һәм халыкның табигать дөньясы, галәм һәм космос, мөселман һәм христиан цивилизацияләре һ.б. белән катлаулы мөнәсәбәтен ачыклауга китерә. Милли һәм гомумкешелек кыйммәтләрен раслау барышында драматурглар шартлы образларга, яңа жанр формаларына мөрәҗәгать итә. Сәнгати планда вакыйгаларның җыр-музыка белән үрелеп баруы, геройларның күңел халәтен психологизм алымнары ярдәмендә чагылдыру, лирик-эмоциональ сурәтлелек, символик-метафорик күренешләр, мифологик дөнья сурәтләре һ.б. әлеге төр пьесаларның поэтик нигезен тәшкил итә.

Әдәбият

Арсланов Г. Татар драматургиясе, хәлең ничек? // Мәдәни җомга. 2004. 17 декабрь.

Габәши А. «Телсез күке» күпне сөйли // Мәдәни җомга. 2005. 21 гыйнвар.

Гыйманова Д. Сәхнәбездәниләр бар? // Казан утлары. 2005. № 9. Б. 131–134.

Еникеев И.А., Ганиева А.Ф., Миннуллина Ф.Х. Аспекты эстетической коммуникации в татарских трагедиях XX века // Современные исследования социальных проблем, Красноярск, 2019. Т. 11. № 1–2. С. 109–117.

Загидуллина Д.Ф. Татарская литература и национальный театр: одна дорога на двоих // Театр XXI века и вызовы Нового времени: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 110-летию татарского театра / под ред. Э.М. Галимовой. Казань: ИЯЛИ, 2016. С. 4–13.

Закирзянов А.М. История и личность в современной татарской драматургии // Материалы XII Международной научно-практической конференции «Ашмаринские чтения» (20 ноября 2020 г.). Чебоксары: ЧГУ, 2020. С. 159–161.

Заһидуллина Д.Ф., Йосыпова Н.М. XX гасыр татар әдәбияты: дәреслек. Казан: Казан ун-ты, 2011. Т. 2. XX йөзнең икенче яртысында татар әдәбияты. 198 б.

Ханзафаров Н. Яңа гасыр татар драматургиясе // Мәдәни җомга. 2010. 8 окт.

***Закирҗанов Әлфәт Мәгъсүмҗан улы**,*
филология фәннәре докторы, ТР ФА Г. Ибраһимов исемендәге Тел,
әдәбият һәм сәнгать институтының
әдәбият белеме бүлеге мөдире